

Dęblin – Obóz jeniecki

Historia

Pierwsi jeńcy wojenni pojawili się w obozie utworzonym na terenie twierdzy dęblińskiej już w październiku 1939 r. Byli to żołnierze rozbitej pod Kockiem Grupy Operacyjnej Polesie [Kock]. W latach 1940-1941 w twierdzy przebywała grupa Francuzów, Holendrów, Luksemburczyków i Belgów wziętych do niewoli na froncie zachodnim. W lipcu 1941 r. powstał Stalag 307, mieszczący się w Cytadeli, Forcie VII i na stokach Reduty Balonna. Przez pierwsze dwa lata istnienia przebywało w nim rotacyjnie ok. **200 tys. radzieckich jeńców wojennych**. Przez cały czas istnienia obozu działała tajna organizacja jeniecka, dysponująca nawet radiostacją. Jej celem było organizowanie uciezek jeńców – wybitnych specjalistów wojskowych. Wielką pomoc w przetrzymaniu uciekinierów wyświadczyli kolejarze węzła dęblińskiego, którzy przemycali ich w tendrach parowozów [było kilkadziesiąt takich przypadków]. Poza tym w okolicach lasów parczewskich, kockich i okrzejskich działał oddział partyzancki „Serafina”, którego podstawowym zadaniem była pomoc jeńcom uciekającym z obozu. Była jednakże i druga strona medalu: celem funkcjonującej w obozie komórki Abwehry o kryptonimie „Zeppelin” było wyławianie osób skłonnych do kolaboracji. W wyniku tej działalności utworzono wielotysięczne legiony: azerbejdżański, ormiański, tatarski, mongolski, kaukaski i inne. Ich żołnierze po odpowiednim przeszkoleniu, umundurowaniu i uzbrojeniu, pełnili na miejscu funkcję strażników obozowych, a na froncie i tyłach służbę pomocniczą.

Na przełomie września i października 1943 r. stalag opróżniono z jeńców radzieckich [nieliczni pozostali pełnili służbę pomocniczą]. Ich miejsce zajęło ok. **16 tys. internowanych oficerów włoskich** tzw. Armata Italiana in Russia [przeważnie z piechoty, w tym jednostek alpejskich oraz lotnictwa, poza tym ponad 100 kapelanów]. Włochom pozostawiono ordynansów, a niektórym oficerom wyższym także adiutantów. Pod koniec listopada 1943 r. internowanym przedstawiono ofertę: albo podejmą dobrowolną współpracę z Niemcami lub przyłączą się do wojsk Mussoliniego w tzw. Republice Salo, albo stracą status internowanych i staną się jeńcami wojennymi. Około 20 procent Włochów poszło na współpracę i zostało zwolnionych, resztę pozostawiono w obozie, który w lutym 1944 r. przemianowano na Oflag 77. Ostatecznie jeńców włoskich spotkał podobny los co jeńców radzieckich: głód, choroby zakaźne, egzekucje. Nie odkryto dotychczas ich grobów; przypuszcza się tylko, że mogą znajdować się na Reducie Balonna i w Forcie VII. Oflag 77 został wyzwolony 26 lipca 1944 r.

Poza wspomnianymi obozami na terenie twierdzy funkcjonował od października 1941 r. do kwietnia 1942 r. Stalag 237 [XVII D]. Szacuje się, że na terenie dęblińskich obozów jenieckich zginęło **około 80 tysięcy ludzi** [w tym ok. 5000 Włochów] – większość została zamordowana albo umarła z głodu lub chorób.

Paweł Kosiński

Pamięć

Obecnie na cmentarzu komunalnym w Dęblinie oraz na terenie cytadeli znajdują się zbiorowe mogiły żołnierzy radzieckich. Ponadto na cytadeli wznosi się obelisk.

Paweł Kosiński

Informacje praktyczne

Dęblin – Obóz jeniecki

Dojazd: Cmentarz komunalny w Dęblinie, zbiorowe mogiły żołnierzy rosyjskich, włoskich, francuskich, ul. 15 Pułku Piechoty „Wilków”. Pomnik ku czci jeńców radzieckich zagłodzonych na śmierć w Stalagu 307, ul. Saperów. Plan miasta dostępny na www.deblin.pl.

Dęblin, Polska